

בדיקת עמדות של אחיות מוסמכות בבית חולים כלפי שימוש במחשב/ איילה גונן

תקציר:

שילוב השימוש במחשבים בעבודת האחיות הינו חידוש הדורש שינויים בשיטות העבודה ותפקידה של האחיות במחלקה. תמיכת הגורם האנושי, קרי, האחיות, הוא תנאי הכרחי להתרחשות התהליך ולכן חשוב להבין את עמדותיה של האחיות כלפי נושא זה. מטרת המחקר הנוכחי היתה לבדוק את העמדות של אחיות מוסמכות בבית חולים כמנבאי כוונת התנהגותן כלפי עבודה עם מחשב ולחקור את מאפייני הקשר בין העמדות לגורמים אישיים ומקצועיים נבחרים.

תיאורית ההתנהגות המתוכננת (Ajzen, 1991) The Theory of Planned Behavior עמדה בבסיס המחקר ובמסגרת המחקר נעשה ניסיון לבדוק אפשרות להרחיב את תיאורית ההתנהגות המתוכננת על ידי הוספת מרכיבים נוספים כמו איום ואתגר (Folkman & Lazarus, 1980), יכולת קליטת חידושים טכנולוגיים (Agarwal & Prasad, 1998) וגורמים הקשורים לפרט ואינטראקציות אדם מחשב.

כלי המחקר היה שאלון בסגנון ליקרט שהורכב מארבעה חלקים: א. שאלון לבדיקת תיאורית ההתנהגות המתוכננת המבוסס על השאלון של אייזן (Ajzen, 1991) בתוספת גורם הנטייה לחדשנות, ב. שאלון NATC לבדיקת העמדות של האחיות כלפי שימוש במחשב המבוסס על השאלון של סטרונגי וברודט (Stronge & brodt, 1985), ג. שאלון לבדיקת תחושת האיום והאתגר של האחיות בשימוש במחשב במהלך העבודה אשר הותאם למחקר בהתבסס על השאלון של לרמן מאיה (1997), ד. שאלון לבדיקת פרטים דמוגרפיים, רקע מקצועי והתנסות בשימוש במחשב.

לאחר ששאלון המחקר עבר בהצלחה מבחני תקפות ומהימנות, נבחרו 35 מחלקות אשפוז שייצגו את כלל האגפים במרכז הרפואי: טיפול נמרץ, פנימי, כירורגי, מיילדותי, ילדים ואמבולטוריה ומתוך 502 שאלונים שחולקו לאחיות מוסמכות המועסקות במחלקות אלה, 411 הוחזרו (81.87% היענות).

תוצאות ודיון: תוצאות המחקר תמכו בדרך כלל בהשערות המחקר. באופן כללי נמצאו עמדות חיוביות כלפי שימוש במחשב. מעניין היה להיווכח כי נמצאו קשרים חיוביים משמעותיים בין רמת התמיכה של האחיות האחראיות וצוות המחלקה וגם בין רמת האקלים המוסדי והמחלקתי לעמדות ולכוונות התנהגות של האחיות. הוכח כי קיימת חשיבות רבה ליצירת אווירה, סביבת עבודה נוחה, המאפשרת לאחיות בכלל ולאחיות הצוות בפרט, התפתחות והעצמה על מנת שתוכלנה לתת את הטיפול הסיעודי הטוב והאיכותי ביותר לחולה. זאת ועוד, נמצאו קשרים חיוביים משמעותיים בין ניסיון קודם בשימוש במחשב לעמדות.

בהמשך נמצא כי ככל שהעמדות של האחיות והערכת יכולתיהן בנושא שימוש במחשב (חוללות עצמית ונטיה לחדשנות), גבוהות יותר, כוונתן להשתמש במחשב גבוהה יותר.

בהתייחס לממדי האיום והאתגר בשימוש במחשב, נמצא גם קשר משמעותי בין איום ואתגר לחוללות עצמית ונטיה לקלוט חידושים: ככל שהאיום מהמחשב מועט יותר והאתגר רב יותר, תפיסת החוללות העצמית והנטיה לקלוט חידושים גבוהים יותר. בנוסף, נמצאו מתאמים

גבוהים יחסית בין תפיסת איום ואתגר לכוונת שימוש במחשב. המתאם בין תפיסת רמת האיום כוונת שימוש הינו שלילי ואילו המתאם בין תפיסת רמת האתגר לכוונת שימוש הוא חיובי. כך שככל שהאיום מהמחשב מועט יותר והאתגר רב יותר, כוונת השימוש בעתיד גבוהה יותר. הקשרים שנמצאו מייצגים מודל מחקרי שבו המוקדים האקסוגנים כוללים את הנורמות הסובייקטיביות (מדדי תמיכה ואקלים), אינטראקציה אדם-מחשב (נסיון קודם בשימוש במחשב) ומאפייני הפרט (השכלה וותק) והמוקדים האנדוגנים כוללים: את עמדות אחרות כלפי שימוש במחשב, הערכת יכולת של האחות להשתמש במחשב וכוונת ההתנהגות של האחות להשתמש במחשב.

תוצאות המחקר הנוכחי מראות כי משתני האיום והאתגר מהווים משתנים מתווכים חשובים ביותר להבנת התהליך לניבוי עמדות וכוונת ההתנהגות של האחות כלפי שימוש במחשב. נמצאה גם תרומה ישירה של האחות האחראית על העמדות, ממצא זה נותן הדגשה נוספת לחשיבות התמיכה של האחות האחראית, לה תפקיד מרכזי בהצלחה/כשלון של הכנסת חידוש כמו הטמעת מערכת מידע ממוחשבת. ממצא חשוב נוסף המהווה עדות למשקל הרב של העמדות וכוונת ההתנהגות של האחות הוא כי סך המדדים השונים של המחקר מסבירים 45% מעמדות האחות כלפי שימוש במחשב בסיעוד ו-49% מכוונת ההתנהגות של האחות להשתמש במחשב תרומת המחקר: לתוצאות המחקר תרומה רבה בשלושה היבטים: תיאורטי, יישומי ומתודולוגי.

התרומה התיאורטית של המחקר התבטאה בביסוס מודל תיאורטי אשר בו תפיסת האיום והאתגר מתווכת בין המוקדים האקסוגנים למוקדים האנדוגנים. מבחינת התרומה היישומית, נראה כי יישום המודל שתואר ונבחן במחקר הנוכחי יכול לתרום לשיפור ניבוי עמדות וכוונת ההתנהגות של האחות. ממצאי המחקר עשויים לספק מידע נוסף שיכול לזהות גורמים שונים התומכים, או פוגעים, בעמדות וכוונת ההתנהגות של האחות להשתמש במחשב. הבנה זו עשויה לסייע למנהלים בתכנון תהליך ההטמעה כך ששימוש מושכל בתוצאות המחקר עשוי לחסוך למנהלים כסף רב.

מבחינת התרומה המתודולוגית, שאלון המחקר, שנבנה לראשונה במחקר זה, יכול להוות בסיס למחקרים נוספים הקשורים למקצוע הסיעוד בארץ, כיוון שבעזרת כלי מחקר זה שהותאם למציאות הישראלית ועבר מבחני תקפות ומהימנות, ניתן יהיה לבצע מחקרי עמדות בקרב כלל ציבורי האחות בארץ.

המלצות: על בסיס תוצאות המחקר הנוכחי, הוסקו מסקנות והמלצות לגבי כיוונים אפשריים בהם כדאי לנקוט בתהליך הכשרת האחות על מנת לשפר את תהליך הכשרת האחות על מנת לשפר את תהליך ההטמעה של מערכת מידע ממוחשבת במחלקה. קודם כל מומלץ לאתר ולבנות תוכנית התערבות מתאימה עבור קבוצת האחות בעלות חרדת מחשב גבוהה וגם עבור האחות בעלות חוללות עצמית גבוהה ונטיה גבוהה לחדשנות. כמו כן, הקשר המשמעותי שנמצא לנסיון קודם בשימוש במחשב, מחייב את המנהלים וקובעי המדיניות לספק הזדמנויות רבות לאחות לשפר את מיומנויות מחשב שלהן ולחשוף את האחות ליתרונות השימוש במחשב ככלי עזר לקידום איכות הטיפול הסיעודי. כל זה יתרום להנאה מהשימוש במחשב, לסיפוק גדול יותר בעבודה ולפחות תיסכול לאחות.

לסיכום תוצאות המקר זה מדגישות את חשיבות הגורם האנושי בהצלחת הטמעת מערכת מידע ממוחשבת ולכן, לפני כל הטמעה חשוב לבחון ולהבין את עמדותיה של האחות כלפי שימוש במחשב ולפעול בהתאם.

מס' מיון בספרייה :
610.730285 גונ.בד תשס"ד
מס' מערכת בספרייה :
586767